

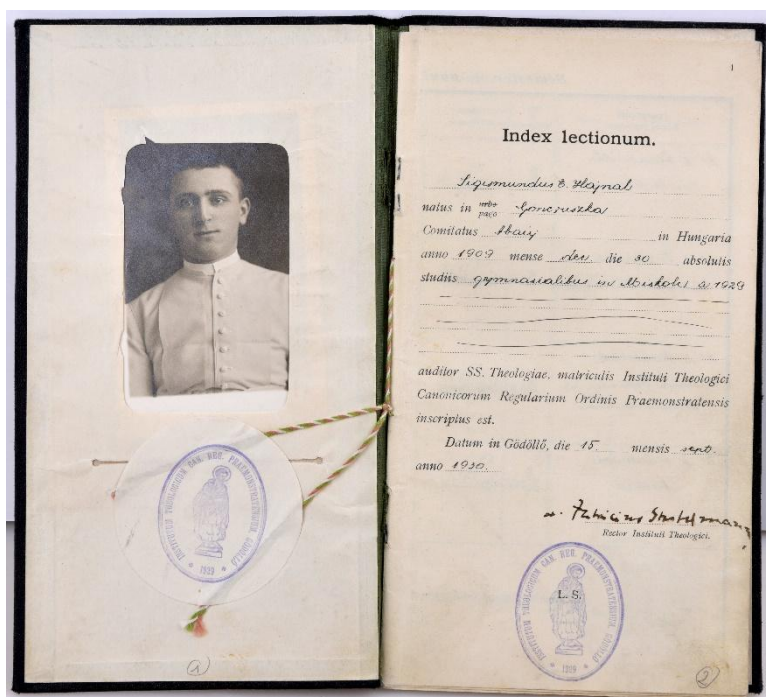
Hajnaltól Pirkadatig

Pillanatképek Hajnal tanár úrról

Hajnal Zsigmond Imre iskolánk tanára volt 1960-tól tizenkét éven át. Ma már kevesen emlékeznek rá, pedig azt hiszem sokan örülnének, ha ő oktatná nekünk a matematikát vagy a fizikát.

„1909. dec. 30-án születtem Göncruszán (Abaúj m.). Apám Hajnal Imre földműves, meghalt 1956 májusában. Anyám Béres Erzsébet háztartásbeli, meghalt 1966 januárjában. Gyermekéveimet Hejce községben töltöttem, ott végeztem a népiskola 1-5. osztályát. Gimnáziumi tanulmányaimat Miskolcon, az akkori Kir[ályi] Kat[olikus] Fráter György (ma Földes Ferenc) Gimnáziumban végeztem” – írta már nyugdíjasan egy tömör önéletrajzában. Hejcen, ezen a Zemplén-hegység nyugati lábánál található Árpád-kori településen töltötte tehát gyermek-és ifjúkorát katolikus családban, s nem gondolta, hogy később is fontos színhely lesz e kis zsákfalu az életében. Édesapja 1919-ben Amerikába utazott, de aztán hazatért, és kis földjén gazdálkodott. Hajnal Imre a trianoni szerződés után, 1921-ben kezdte középiskolai tanulmányait Miskolcon, és 1929-ben érettségizett jó eredménnyel.

„Érettségi után, mivel hivatást éreztem a szerzetes-tanári pályára, beléptem a jászóvári premontrei rendbe” – vallotta később. A premontrei rendet Szent Norbert alapította 1120-ban Prémontrében. Az ősi hagyomány szerint a „fehér rend”, a „fehér kanonokok” II. István magyar király meghívására 1130-ban telepedtek le a váradi várral szemben lévő dombon, a Körös folyó partján. Az imádkozás és a lelkipásztorkodás mellett nagy hangsúlyt helyeztek az oktatásra is.

Hajnal tanár úr 1930-ban Gödöllőn kezdte meg a noviciátust, és a teológia elvégzése után a Pázmány Péter Egyetem matematika-fizika szakán tanult tovább. Közben 1935 decemberében ünnepélyes fogadalmat tett, majd áldozópappá szentelték.

A trianoni szerződés következtében nehéz helyzetbe kerültek a Felvidéken élő premontreiek. A jászóvári prépostságból többeket Magyarországra helyeztek, így került Hajnal Zsigmond atya is Budapestre a Norbertinumba tanulmányi felügyelőnek, majd az újonnan megalakuló gödöllői prépostságba. 1938-ban a gödöllői premontrei gimnáziumban kezdett matematikát és fizikát oktatni. Dolgos esztendőket következtek az életében. Diákjai szerették a „szigorúan, ám szeretően” nevelő tanárt, aki gyakran focizott velük a gödöllői fácánosi sportpályán. Később egy diákja írta róla: „Hogy te csak értünk voltál, s hogy te csak érettünk éltél.”

Hajnal atya a következő években egyre fontosabb feladatokat kapott rendjében, számítottak rá. Tankönyvet is írt, ugyanis az 1938-ban kiadott miniszteri rendelettel új tanterv lépett életbe, s ez a mennyiségtan középiskolai anyagát jelentősen módosította. „E megváltozott tanterv szellemében készült ez az összeállítás azzal a céllal, hogy a tanulók számára megkönnyítse az érettségi vizsgálatot” – írta könyvének Előszavában, s úgy állította össze a tartalmát, hogy a tehetséges, az átlagos és a gyengébb tanulók is eredményesen megismerjék a mennyiségtant.

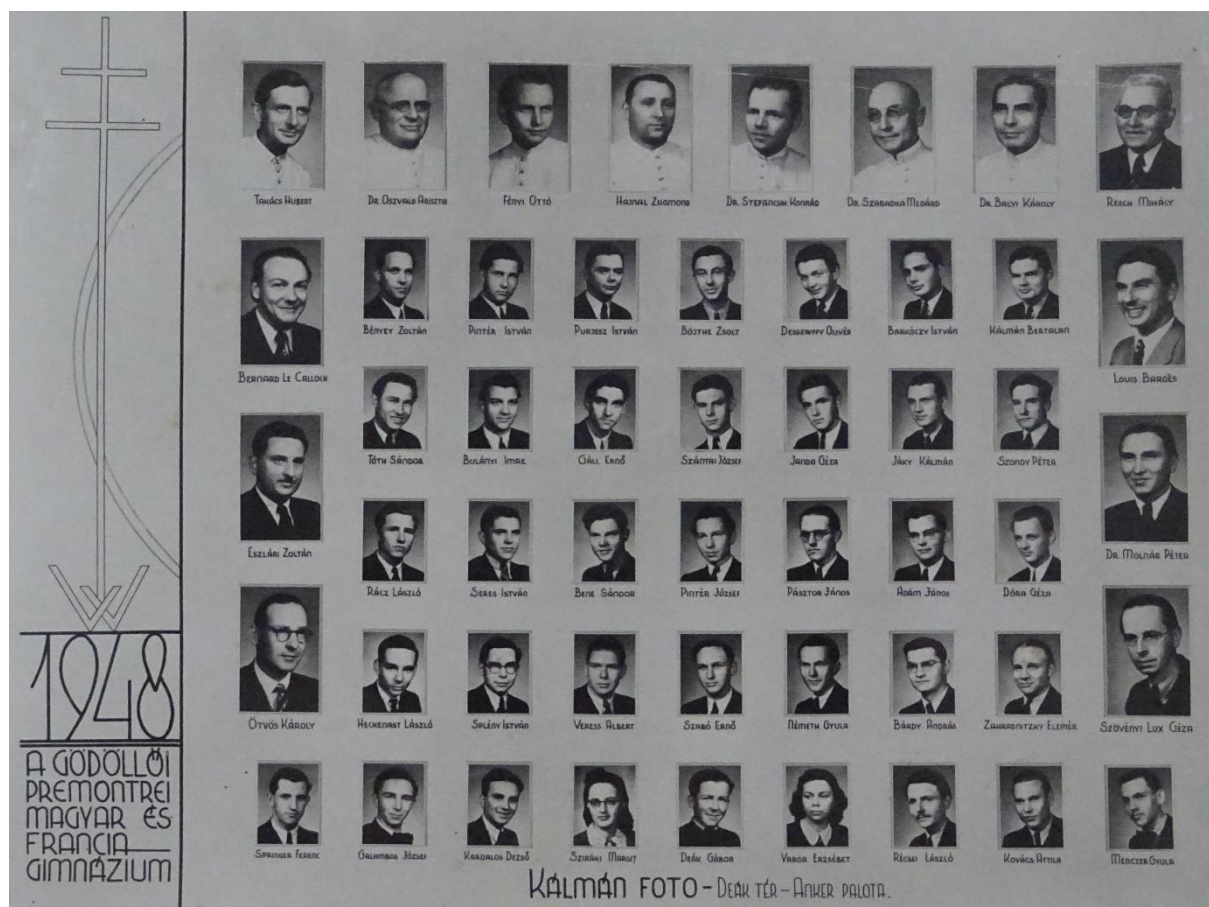

A háború nehéz hónapjaiban sem hagyta el a gimnáziumot és a rendházat, jelen volt, amikor a németek hadikórházat, majd az oroszok hadifogolytábort rendeztek be az épületekben.

A második világháború után a kommunista gépezet, a szovjet hadsereg támogatásával, mindent megtett az egyház ellen. 1945-től kezdve papokat, szerzeteseket hurcoltak el, kínoztak és megöltek. 1948 karácsonyán az esztergomi érseket, Mindszenty Józsefet is bebörtönözték, megkínozták, majd koholt vádakkal elítélték.

1948. június 16-án államosították az egyházi iskolákat. Ekkor Hajnal tanár úr már igazgató volt. A rendelettel elvették a premontrei rendtől a gödöllői és budafoki gimnáziumokat, a gödöllői internátust és a rendi általános iskolákat. A gödöllői premontrei gimnáziumban 1938-tól tanító kommunista párttag, Eszlári Zoltán még aznap délután az „állam nevében” magához ragadta a kezdeményezést, s elkezdte a leltározást. A felvett jegyzőkönyvet a gimnázium szerzetes igazgatója, Hajnal atya azonban nem írta alá. Ezzel a folyamatokat sajnos nem lehetett megállítani. Eszlári sok aljassággal nehezítette még ezután a premontreiek életét.

Közben az atya vállalta a budapesti terézvárosi plébánia kisegítő lelkészi szolgálatát 1948 és 1950 között. A rendi hittudományi főiskola rendes tanárává is kinevezték.

1948 júliusában Hajnal tanár úr tíz rendtársával megtagadta, hogy a gödöllői állami iskolában tanítson, ezért fizetését megszüntették. Egy év múlva a zaklatások miatt Hajnal atya több szerzetestársával kénytelen volt elhagyni Gödöllőt. 1950. június 19. reggel 4 óra tájban érkezett Hajnal atya a piliscsabai Klotildligetre, ahonnan július 5-én már elment.

1950. szeptember 7-én a rend működését a diktatúra megszüntette. Az iskolákat fenntartó négy rend kivételével a kommunista hatalom feloszlatta a szerzetesrendeket Magyarországon.

Ahogy több szerzetes atyának, neki is lehetősége lett volna külföldre, Amerikába menekülni, útlevelet is kapott 1949-ben, ahogyan édesapja 30 évvel korábban. De végül úgy döntött, itthon marad.

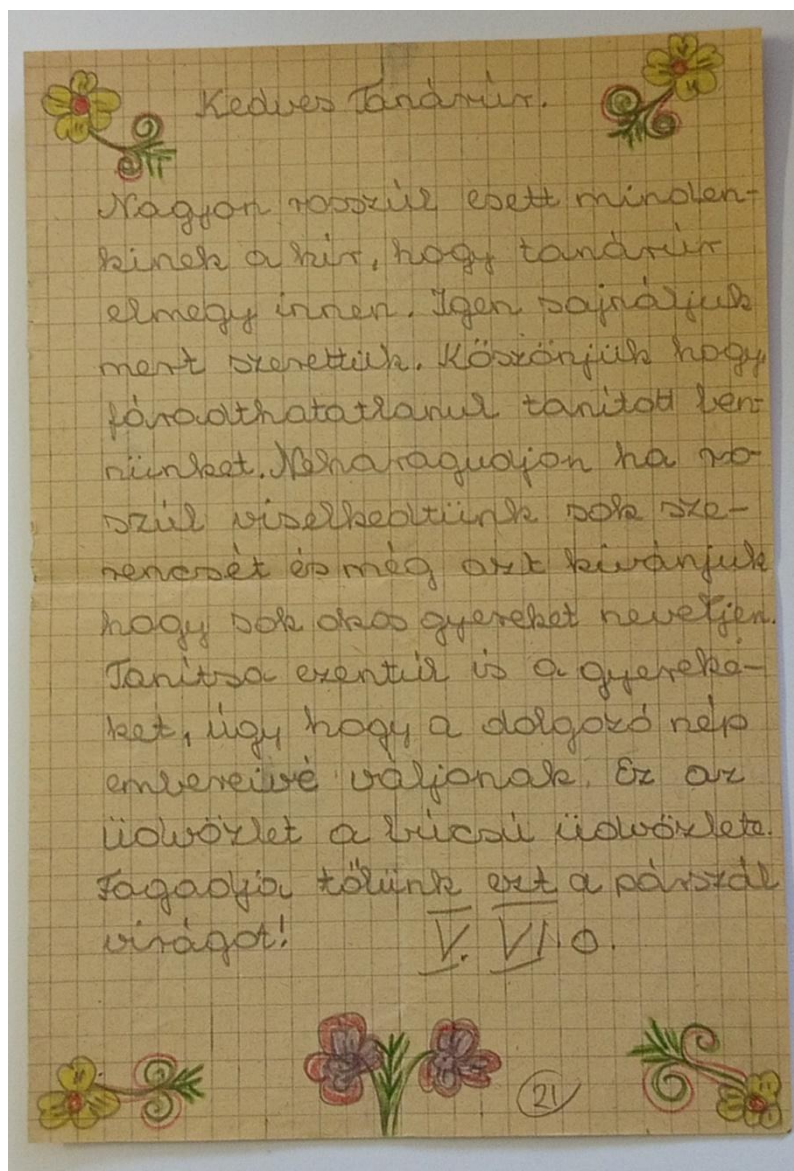
Hajnal atya államosított keresztény iskolában nem vállalt munkát, de mint civil, állami iskolában taníthatott. Így 1950 októberében elkezdte az oktatást a salgótarjáni állami Madách Imre Általános Gimnáziumban.

Csendes évek következtek szegénységben, tanári munkában. Diákjai itt is nagyon szerették. Közben pedig titkon segített másokon is. Már az 1940-es években is hazajárt Hejcére kisegíteni a templomban a karácsonyi ünnepeken és nyáron. Később szülőfaluja főszerepet kapott az egyház elleni támadásokban. Itt volt ugyanis az egykori püspöki kastély, akkoriban idős papok, szerzetesek és nővérek szociális háza. Ide internálták büntetésből Pétery József váci püspököt

és Badalik Bertalan veszprémi püspököt az ötvenes és hatvanas években. Hajnal tanár úr sokat segített, kihasználva a hazai terepet és házuk pincéjét, amely kapcsolatban volt a kastéllyal. Nemcsak a püspököket, idős papokat, nővéreket segítette, de a gyermekeket, családokat is a településen a nehéz időkben.

1958 szeptemberében a ságújfalui általános iskolában folytatta tanítói tevékenységét. Fennmaradtak kisdíákjai hálás búcsúlevelei.

Három hónap után, november 25-én Hajnal tanár úrnak új munkahelye lett Budapesten. A 13. kerületi Róbert Károly körúti kórház könyvelőjeként kezdett dolgozni.

1960-ban valószínűleg nagy örömmel vette tudomásul, hogy lehetőséget kap a szentendrei ferences iskolában tanítani. Kórházi munkahelyéről elengedték, így szeptemberben elkezdte itt

az első tanévét. Jól beilleszkedett a szerzetesi környezetbe, mégha megszüntetett rendjének habitusát csak szívében viselhette. Csöndes embernek mondják volt diákjai, aki nem különködött, nem tűnt ki a tanári karból. Követelt is, de nem volt rideg. Rövidesen a Pirkadat becenevet kapta tanítványaitól.

Hajnal atya hosszú évekig végezte alázatosan tanári munkáját, de a kommunista hatalom nem hagyta nyugodni. Az 1966-os év egyébként is szomorú volt, mert édesanyja januárban meghalt. Ebben az esztendőben történt, hogy kémtevékenységért perbe fogtak három férfit koholt vádak alapján. Hajnal atya az egyik vádlott, Dr. Egedy Elemér lakásán bérelt szobát korábban, ő is belekerült a perbe. VII. rendű vádlottként elítélték, s felfüggesztett börtönbüntetést kapott „devizagazdálkodási büntett” miatt. Talán éppen hejcei segítő tevékenysége miatt kellett az igaztalan vádak által bűnhődnie. Diákjai minderről semmit sem tudtak, ő pedig ugyanúgy folytatta munkáját Szentendrén.

Fociszeretetét, közvetlenségét és egyéb jellemvonásait jól tükrözik egyik diákjának emlékei, aki 1967 és 1971 között járt a ferencesbe.

„Akkor még szombatonként is volt tanítás, de délutáni tanulószoba a hétvégére tekintettel már nem volt. Az egyik szombaton a délelőtti tanítás után négy fiú az osztályból együtt indult el, s a főtér felé közeledve észrevettük, hogy egyik kedvenc tanárunk néhány tíz méterrel előttünk siet szintén a hévállomás felé. Hajnal tanár úr volt az, aki nekünk hétközben fizikát oktatott, de hétfő reggelenként gyakran várta a diákokat az iskola kapujában; ha jól emlékszem, ezt a „kapus” feladatot mindig más és más tanár látta el.

Hétfő... Akkor még komoly fociláz volt Magyarországon. Az aranycsapat emléke még friss volt (bár a hatalom konzekvensen elhallgatta még a létezésüket is), nemrég volt az angliai focivébé, ahol leléptük a brazilokat, a világválogatottnak négy magyar volt a tagja és szárnyalt a Fradi is a nemzetközi kupákban. A bajnoki meccsek pedig vasárnaponként voltak. Kézenfekvő volt tehát, hogy hétfő reggelenként mindannyiunknak az első téma az előző napi eredmények megbeszélése volt. Az osztályon belül ebből soha nem alakult ki vita, mert – ha jól emlékszem – mindenki Fradi-szurkoló volt, vagy ha nem, hát bölcsen hallgatott. Igen ám, de Hajnal tanár úr az MTK-nak szurkolt, s mivel gyakran ő volt az első az iskola kapujában, akivel hétfőn pár szót lehetett váltani az előző napi történésekről, az eltérő értelmezések kódolva voltak. Emlékszem, sokszor úgy zárult a pár mondatnyi diskurzus, hogy az ő öntudatos „Hajrá MTK” köszönésére büszke „Hajrá Fradi” köszönéssel válaszoltunk.

És akkor az az ominózus szombati nap, amikor előttünk sietett a hévmegálló felé. A négy osztálytárs megbeszélte, hogy egy-kettő-háromra együtt kiáltunk utána, hogy „Hajrá MTK”, sőt ezt a fizikaórán gyengén teljesítő diákok felelését rendszeresen lezáró néhány szavával is

megtoldjuk, amellyel leülésre szólított fel bármelyikünket. Durva és tiszteletlen döntés volt Szentendre zsúfolt főterén a minket barátként kezelő tanárunkat ily módon megszégyeníteni. A problémát csak növelte, hogy amikor az „egy-kettő-három” számolás véget ért, négyünk közül egyedül én kiabáltam – a többiek csöndben maradtak. Hajnal tanár úr meghallotta a kiabálást. A főtéren szinte mindenki felé fordult. Nem volt más választása, visszajött hozzánk és megkérdezte: „Ki volt ez?” „Én voltam” – hangzott az ijedt válaszom, mert látva Hajnal tanár úr megbántott arcát, rádöbbsentem, hogy nagyot hibáztam. „Gondoskodom róla, hogy ferences diákként ilyet többé ne tehess! Hétfőn reggel velem jössz az igazgatóhoz!” – jött a kemény verdikt, egyben tudatva, hogy azért nem megyünk most vissza, mert Igazgató Atya már nincs bent.

Hétfőn reggel is ott állt az iskola kapujában. Az előző napi meccseredmények nem kerültek szóba, de amikor meglátott, csak annyit mondott, hogy „Induljunk!”. Ő elől, én utána. „Most fognak kirúgni” – gondoltam magamban, és nemcsak ettől féltem, hanem attól is, hogy mit fognak erre mondani a szüleim, és mit fogok mondani „Beton atyának”, aki a lelki vezetőm volt, és aki már akkor is a szívéen viselte a sorsomat. Az iskola kapujától elindulva az igazgatói iroda felé, el kellett mennünk egy kis, nyitott kápolna előtt. Ahogy a kápolna elé ért, megállt. Mögöttem én is csöndben megálltam. Láttam, hogy imádkozik. Én akkor nem tudtam imádkozni, csak az zakatolt a fejemben, hogy mi lesz most. Mindenre el voltam készülve. Egy-két perc múlva a kápolna jobb oldalán lévő virágvázából kivett egy szálat, felém fordult, nekem adta és csak ennyit mondott: „Zoli, pap vagyok, nemcsak tanár. Menj, és többé ilyet ne csinálj!” Hálát adok Istennek, hogy ilyen tanáraink voltak, és hogy Szentendrén ferences diák lehettem.” (Hankó Zoltán visszaemlékezése)

Hajnal tanár úr 1971-ben ment nyugdíjba. Visszavonultan élt Pannonhalmán a bencés otthonban. Többször kapott diákjaitól levelet, melyben hálás szívvel emlékeztek meg róla. Megélte a rendszerváltozást, és hogy premontrei rendje újra életre kelt. 1996. október 25-én, tehát idén 30 éve halt meg. Végakarata szerint szeretett szülőfalujában, Hejcéen temették el.

Hivatástudata, hite, munkája, alázata, a megaláztatások elviselése, bátorsága mind olyan tulajdonságok, melyek útmutatóak, követendőek számomra is.

Egyik gödöllői öregdiákja verset írt halálára, mely jól kifejezi Hajnál tanár úr szeretetteljes alakját. Ezzel zárom Hajnal Zsigmond Imre tanár úrról írt dolgozatomat.

IN MEMORIAM SIGISMUNDI HAJNAL O. Praem.

Utolsó üdvözlét öltözik antik tógát és járulj
Egy távoli sírhoz a hejcei temetőben.
Menj koszorú helyett, kései dísznek egy új fejfán,
Mely kedves volt tanárunk és hajdani jó nevelőnk
Végső nyughelyét őrzi, az idők végtelen útján.
Hajnal Zsigmond diákjaid utoljára köszöntnek,
Bocsásd meg régi fiaidnak, hogy nem gyülekeztünk
Sírodnál, amikor megváltál e földi világtól;
De múlik felettünk és szétszórt bennünket az élet,
Most mégis összejövünk mind, mély hálával az ajkon,
S elmondjuk neked azt, amit eddig sohasem mondtunk.
Hálánk szava mint mag csírázik és sarjad a mélyből,
Ringatva szívünktől, s emelkedik ünnepi hanggal
Hozzád, aki túl vagy e föld minden emberi búján,
És angyali szárnyakon száll halandó porhüvelyed.
Fogadd hálánk szeretettel és kísérv utainkon,
Melyre az árnyék hajlik, mert nekünk is esteledik.
Éveink elmúlnak, s majd indulunk mind mi utánad,
De addig is őrizzük emléked hű kegyelettel.
Régi időket idézve, most úgy állsz előttünk,
Nem őszön, de sudáran, szigorúan ám szeretőn.
Hogy féltünk, izgultunk, retgettünk egykor mi tetőled,
Könnyen jött kezeidből a verés és a szekunda.
De ma mégis szeretnénk téged ölelve köszönni,
Hogy te csak értünk voltál, s hogy te csak érettünk éltél.
Jaj, mégsem tehetünk így, hiszen oly messzi vagy tőlünk,
Hogy téged az emberi lépés sohasem érhet utól.
Talán az Úr a magasban meghallgatja szavunkat
És áldva fogad téged, szentjei égi körében,
Mert hiszen Őt szolgáltad mindig és minden időben,
Akkor is, amikor mivelünk töltötted idődet.
Az emlékezet mécsese égjen érted örökre,
Melynek olaját a mi szerető szíveink adják.

(Bath, 1997. március 15.)

Felhasznált források:

Gödöllői Premontrei Apátság Levéltára. PrG-Szem-HZS. Hajnal Imre Zsigmond iratai.
Hernády Béláné, Radványi Katalin, Hankó Zoltán, Laborczy-Lakner Zoltán Lehel
visszaemlékezései

Gergely Jenő: Az 1950-es egyezmény és a szerzetesrendek felszámolása Magyarországon
(dokumentumok). Bp., 1990.

Hajnal Zsigmond: A mennyiségtan érettségi kézikönyve. Pécs, 1943. (Egy év múlva a 2. kiadás
is megjelent.)

Hornyák Máté János: Hajnal Imre Zsigmond és a premontreiek kiállása Pétery József mellett.
In: 900 éves a premontrei rend. Tanulmányok a rend magyarországi történetéről, kulturális és
művelődéstörténeti jelentőségéről. Szerk.: Kara Anna és Kusler Ágnes. Gödöllő, 2022. 229-
238.

Kara Anna: Rendtörténet – alulnézetből. Gödöllői premontrei krónika (1948–1950). Fórum
Társadalomtudományi Szemle - 22. évf., 2020/1. szám. 79-109.

Magyar Katolikus Lexikon. <https://lexikon.katolikus.hu/H/Hajnal.html> Letöltés: 2026. január
25.

Szántó Konrád O.F.M.: A katolikus egyház története. H. n., 1983. I.

<https://www.premontreiek.hu/kik-vagyunk/a-feher-kanonokok/tortenet>

Letöltés: 2026. február 5.

<https://oregdiak.premontrei.hu/wp-content/uploads/sites/7/2016/06/2011-2.pdf>.

10. oldal. Letöltés: 2026. február 7.

[https://gdl.hu/2023/07/13/ma-75-eve-allamosítottak-a-premontrei-epuletegyuttest-szomoru-
75-es-oromteli-30-eves-evfordulo/](https://gdl.hu/2023/07/13/ma-75-eve-allamosítottak-a-premontrei-epuletegyuttest-szomoru-75-es-oromteli-30-eves-evfordulo/)

Letöltés: 2026. február 10.

Készítette: Hernády Borbála, 7.a